

Andreja Ravnihar Megušar

GIBANJE PASIJONSKI VETER

PORTRET PASIJONCEV V SLOVENIJI IN PO SVETU

Škofjeloški pasijon je bil na ulicah Škofje Loke uprizorjen v letih 1999, 2000, 2009 in 2015. V prihajajočih dveh letih bosta Občina Škofja Loka in Pasijonski veter, ki ga koordinira Kapucinski samostan Škofja Loka, pred velikimi izzivi za pripravo na uprizoritev leta 2021¹ in vodenje skupščine združenja Europassion, ki bo v Škofji Loki istega leta.²

Že po drugi postavitvi Škofjeloškega pasijona na ulicah Loke (2000) so se loški pasijonci vse bolj zavedali, kako pomemben je tudi čas med posameznimi pasijonskimi uprizoritvami. Tako na občinskem kot tudi državnem nivoju so se začele različne aktivnosti, ki so tlakovale pot k ustanovitvi PASIJONSKEGA VETRA. Ob tem bom kronološko navedla aktivnosti, ki so spodbudile, da je *Škofjeloški pasijon* danes mednarodno zaščiten, hkrati pa Kapucinskemu samostanu omogočajo, da varuje njegovo duhovno dediščino.

Slovenija je Unescovo konvencijo o varovanju nesnovne kulturne dediščine iz leta 2003 ratificirala leta 2008, ko je začel delovati tudi Register nesnovne kulturne dediščine Slovenije. Številne aktivnosti in vizionarski pogled na enkratno loško dediščino s strani takratnega vodstva Občine Škofja Loka in številnih pasijoncev so pripomogli, da je bil *Škofjeloški pasijon* kot prva enota nesnovne dediščine v ta register vpisan leta 2008. Prednost Škofjeloškega pasijona so njegova izvirnost, urbana scena starega mestnega jedra, pridobljene praktične izkušnje preteklih uprizoritev ter pripadnost in zavezanost sodelavcev za ponovne uprizoritve.

Še posebej pomembno vlogo so pri tem odigrali člani škofjeloškega Prosvetnega društva Sotočje, ki so vsako leto v postnem času pripravljali številne dogodke, med drugimi tudi pasijonska romanja in pasijonske delavnice na Mestnem trgu. Vedno, z roko v roki, so sodelovali z Loškimi skavti.³ K vzdrževanju pasijonske

¹ Občina Škofja Loka je z Odlokom o gledaliških uprizoritvah Škofjeloškega pasijona – Processio Locopolitana v Škofji Loki v letih 2009, 2015, 2021 (Uradni list RS št. 109/07) uredila uprizorjanje Škofjeloškega pasijona v izvirnem okolju vsaj do leta 2021.

² V nemškem mestu Neumarkt na Zgornjem Pfalškem (Bavarska) je bil na generalni skupščini Europassiona, ki je bila 27. februarja 2009, sprejet sklep, da bo generalna skupščina združenja Europassion leta 2021 v Škofji Loki.

³ Steg Škofja Loka 1.

Veselo oznanilo, Jošt Snoj, »Pasijon«, olje na platnu, 2017–2018.

kondicije so prav tako pripomogli člani Muzejskega društva Škofja Loka. Leto pred izvedbo pasijona 2009 je v poročilu o delu Muzejskega društva Škofja Loka za obdobje 2006–2008 (z dne 14. oktobra 2008) navedeno: »V obdobju 2006–2007 se je društvo začelo še posebej intenzivno ukvarjati s *Škofjeloškim pasijonom* (v nadaljevanju: ŠP). V obdobju, ko v Škofji Loki ni njegove uprizoritve, društvo skrbi za t. i. ohranjanje pasijonske kondicije, z namenom ohranjanja in spodbujanja vedenja o pasijonu med Ločani in tudi širše. Tako smo leta 2006 pripravili potujočo razstavo Škofjeloški pasijon, ki je do sedaj trikrat gostovala v Škofji Loki, Ljubljani, Stari Loki in Zagrebu. Navezali smo stike s hrvaškim združenjem Pasijonska baština in združenjem Europassion, ki združuje evropska mesta, v katerih se pripravljajo pasijonske igre oziroma procesije; v to pomembno kulturno vseevropsko združenje je bila 18. maja 2007 na našo aktivno pobudo sprejeta tudi Škofja Loka. V treh zaporednih letnih zbornikih programa ohranjanja pasijonske kondicije smo do sedaj objavili več kot 20 izvirnih prispevkov trajne vrednosti priznanih avtorjev in en pomemben ponatis verzološke analize ŠP ...« Mesec dni kasneje je bilo na seji Izvršnega odbora Muzejskega društva Škofja Loka, ki je bila 10. novembra 2008, v zapisniku navedeno: »Na sejo je bila povabljen Roman Bohinc, vodja projekta Škofjeloški pasijon 2009, ki je predstavila potek priprav in spremljevalnih prireditev ob Škofjeloškem pasijonu. Muzejskemu društvu se je zahvalila, da je v času neuprizorjanja vzdrževal pasijonsko kondicijo z izdajo tematskih Doneskov in s panojsko razstavo. Prosila je tudi za nadaljnje sodelovanje, predvsem pri promociji Škofjeloškega pasijona. V razpravi je bilo izpostavljeno, da mora biti spremljevalni program prireditev usklajen med vsemi loškimi organizatorji.«

Prav na pobudo škofjeloškega muzejskega društva je Občina Škofja Loka potrdila⁴ vključitev v evropsko združenje Europassion.⁵ Generalne skupščine v nemškem Wintrichu,⁶ ki je potekala 18. maja 2007, se je kot predstavnik Občine

⁴ V obrazložitvi proračuna Občine Škofja Loka za leto 2007 je bilo pod točko 8.2.1.13. Škofjeloški pasijon navedeno: »Sredstva so namenjena za vključitev Loke v Europassion na generalni skupščini v Wintrichu ...«.

⁵ Na pobudo dr. Franca Križnarja je prišlo do prvega povezovanja s hrvaško Pasijonsko baštino v Zagrebu, ki je bila leta 1998 sprejeta v Europassion. Pobudnik navezovanja stikov med Škofjo Loko in Europassionom – združenjem krajev, v katerih se uprizarjajo pasijoni ali procesije, je bil Peter Hawlina. S pridružitvijo združenju so se odpirale nove priložnosti za medsebojno obveščanje in morebitno izmenjavo, hkrati pa je bilo to pomembno za promocijo pasijona, Škofje Loke in Slovenije. Povezovanje je predstavljalo začetek škofjeloškega mednarodnega pasijonskega sodelovanja.

⁶ S sprejetjem zastave Evropskega pasijona v Wintrichu, kot simbolom škofjeloškega članstva v združenju, je bilo v katalogu Memorabilia Locopolitana 7 (Loški razgledi, Doneski 16), objavljeno celotno besedilo poročila o zboru članic Europassiona 2007 z dne 18. maja 2007, ki ga je iz nemščine prevedel Peter Hawlina.

Škofja Loka udeležil Klemen Štibelj, takratni podžupan. Na generalni skupščini je prejel zastavo združenja, ki predstavlja simbol vključenosti v Europassion. Z oblikovanjem Častnega odbora Škofjeloškega pasijona 2009 je 10. decembra 2008 tedanji župan Igor Draksler povabil Josefa Langa, generalnega tajnika Združenja Europassion, v ta odbor. Vodstvo evropskega združenja si je *Škofjeloški pasijon* prvič ogledalo 18. aprila 2009. Z vzpostavitvijo tega dialoga lahko potrdimo začetek intenzivnega sodelovanja med Občino Škofja Loka in uradnimi predstavniki Združenja Europassion.

Na pobudo Andreje Ravnihar Megušar, tedanje koordinatorke za Škofjeloški pasijon na Občini Škofja Loka, in s podporo Dietra Thalhammerja, tedanjega nadžupana mesta Freising, je bil 21. februarja v Mestni hiši v Freisingu Pasijonski večer, ki je bil namenjen predstavitvi projekta Škofjeloški pasijon 2009.⁷ Kot središče pasijonskega dogajanja smo želeli Škofjeloški pasijon umestiti na zemljevid evropskih pasijonov in ga predstaviti širši evropski javnosti kot procesijo, ki ima več kot 900 nastopajočih.

Po tretji uprizoritvi Škofjeloškega pasijona leta 2009 so se pasijonci vse bolj začeli zavedati, kako pomembno je obdobje med uprizoritvami, kako je treba povezovati pasijonsko dogajanje in ohranjati pasijonsko kondicijo izven časa uprizoritev. Z namenom spodbujanja pasijonskega duha, promocije Škofjeloškega pasijona in pripravo na uprizoritev v letu 2015 je bila 3. novembra 2009 ustanovljena Pasijonska skupina Škofja Loka.⁸ Med glavne cilje Škofjeloškega pasijona prav zagotovo lahko, poleg strokovnega ohranjanja in nadgrajevanja škofjeloške in slovenske dediščine, uvrstimo njegovo uveljavitev med ostalimi pasijoni v Evropi in dvig ugleda Občine Škofje Loke v pobratenih in prijateljskih občinah. Z željo po ohranjanju pasijonske kondicije med letoma 2009 in 2015 smo želeli s pasijonskimi dogodki povečati prepoznavnost Škofje Loke kot kulturnega in pasijonskega

⁷ Zgodovinska izhodišča Škofjeloškega pasijona in spremljevalne dogodke so predstavili prof. dr. Metod Benedik, član Strokovnega odbora Škofjeloškega pasijona 2009, Peter Pokorn, član Foto kluba Anton Ažbe, Capela Carniola, izvedba pasijonskega koncerta Stabat Mater, pod vodstvom Janeza Jocifa, ter Špela Pegam in Marta Gartner, predstavnici Pasijonske pisarne. Predstavnika Občine Škofja Loka sta bila Anton Bogataj in Borut Bajželj.

⁸ V izdaji *Pasijonski doneski* (2010/5) piše: »Člani Pasijonske skupine Škofja Loka: Romana Bohinc (vodja projekta Škofjeloški pasijon 2009), Mojca Šifrer Bulovec (etnologinja, Loški muzej), Igor Draksler (župan Škofja Loka), Mojca Ferle (etnologinja, Mestni muzej Ljubljana), Alojzij Pavel Florjančič (član MD Škofja Loka), Andrej Frelih (vodja prizorišč Škofjeloškega pasijona 2009), Marta Gartner (Kapucinska knjižnica), Aleksander Igličar (predsednik MD Škofja Loka), Minka Krajnik (vodja izposoje pasijonskih oblek), Andreja Križnar (namestnica direktorice LTO Blegoš), Andreja Ravnihar Megušar (Občina Škofja Loka), Tomaž Paulus (vodja organizacije Škofjeloškega pasijona 2009), p. Robert Podgoršek (Kapucinski samostan Škofja Loka), Minca Rihtaršič (scenografinja Škofjeloškega pasijona 2009), Jurij Svoljšak (Občina Škofja Loka), Andrej Štremfelj (vodja konjenikov Škofjeloškega pasijona 2009), Brane Tavčar (vodja konjenikov Škofjeloškega pasijona 2009), Urban Tozon (zborovodja Škofjeloškega pasijona 2009).«

1. Mednarodni
znanstveni simpozij
Pasijoni v Evropi.

mesta ter privabiti številne druge pasijonce iz Evrope. Želeli smo povezati vse pasijonce, ki sodelujejo pri Škofjeloškem pasijonu, in spodbuditi vznik pasijonskega duha, ki se rojeva z iskrenim srečanjem s Kristusom.

Kot že rečeno, je bil Škofjeloški pasijon leta 2008 kot prva enota vpisan v slovenski Register nesnovne kulturne dediščine. Že leta 2009 so se začele aktivnosti za pripravo nominacije tudi na Unescov seznam nesnovne kulturne dediščine.

Po uprizoritvi leta 2009 so bili ustanovljeni Dnevi Škofjeloškega pasijona, ki jih je koordinirala Občina Škofja Loka,⁹ kot tedaj edina vpisana nosilka enote nesnovne dediščine Škofjeloškega pasijona v Registru nesnovne dediščine Slovenije. Številne pasijonske dogodke, vključno s pripravo in predstavitvijo Pasijonskih doneskov, so v sodelovanju in s finančno podporo Občine Škofja Loka organizirali pasijonci in predstavniki škofjeloških društev, ki tudi sicer dejavno sodelujejo pri uprizoritvi pasijona.

V želji po spoznavanju skupnih evropskih kulturnih korenin se je tako v okviru Dnevov Škofjeloškega pasijona, od 17. do 20. marca 2011, v Škofji Loki odvijal mednarodni znanstveni simpozij *Pasijoni v Evropi – bogata dediščina za prihodnost*.¹⁰

⁹ Dneve Škofjeloškega pasijona, in vse aktivnosti povezane z njim, je od leta 2009 do leta 2013 na Občini Škofja Loka koordinirala Andreja Ravnihar Megušar.

¹⁰ Občina Škofja Loka je leta 2010 v okviru evropskega programa »Evropa za državljane« uspešno kandidirala s projektom SPODBUJANJE LOKALNIH SKUPNOSTI K OHRANJANJU KULTURNE DEDIŠČINE ZGODOVINSKIH MEST. Projekt je vključeval tri mednarodne dogodke. Znanstveni simpozij »Pasijoni v Evropi – bogata dediščina za prihodnost« je bil organiziran kot tretji dogodek; projekt je uspešno prijavila in vodila Andreja Ravnihar

Na njem so se zbrali raziskovalci, slovenski in tuji strokovnjaki, partnerska mesta, v katerih se uprizarjajo pasijoni ali procesije in so povezani v evropskem pasijonskem združenju Europassion. Ponosni smo bili, da se je poleg vodstva združenja Europassion simpozija udeležil tudi Arno Nunn, župan mesta Oberammergau. Mesto leži na robu bavarskih Alp, prepoznavno je po najslavnejšem pasijonu na svetu. Tradicionalno uprizarjanje vsakih deset let,¹¹ že od leta 1634 privabi več kot 500.000 obiskovalcev, od tega jih je več kot polovica iz tujine. V okviru simpozija so bili predstavljeni številni uspešni turistični dogodki, saj je za turistični razvoj mesta pomembna njegova vrednost v smislu tako imenovane prireditve *hallmark*. Škofja Loka je s pasijonom dosegla merila za tovrstne prireditve in tudi v slovenskem prostoru se omemba besede pasijon že samoumevno povezuje z mestom Škofja Loka.

Kakšen zagon in moč sta prevzela pasijonce, se je izkazalo 9. marca 2012, ko je bilo v okviru Dnevoev Škofjeloškega pasijona, na pobudo Alojzija Pavla Florjančiča in Andreje Ravnihar Megušar, organizirano 1. srečanje slovenskih pasijonskih mest na temo *Komu in zakaj pasijoni danes*.¹² Srečanja so se udeleželi brat Štefan Kožuh, takratni provincial slovenskih kapucinov in gvardijan loškega kapucinskega samostana, Borut Gartner, režiser Škofjeloškega pasijona 2009, Nejc Ilc iz Ribnice, Ana

Megušar. Občina je za pripravo in organizacijo projekta namenila 92.000 evrov. Mednarodni simpozij je bila nadaljnja pomembna vstopna točka pri pripravi državnega odloka o razglasitvi Škofjeloškega pasijona za živo mojstrovino državnega pomena in seveda nominacije za Unescov Reprezentativni seznam nesnovne kulturne dediščine človeštva.

¹¹ Mesto, ki ponuja tipično bavarsko idilično podobo, je tudi kraj, ki živi in diha za veliko gledališko uprizoritev Kristusovega pasijona. V predstavi sodeluje približno 2.500 igralcev, v njej lahko nastopajo le prebivalci mesta Oberammergau. Naslednja uprizoritev pasijona bo leta 2020.

¹² Br. Štefan Kožuh, takratni provincial slovenskih kapucinov in gvardijan loškega kapucinskega samostana, je podal duhovno razmišljanje, ki ga je naslovil *Kopernikanski preobrat*. »V začetku je bila Ljubezen, ne greh, bil je raj, ne padec in izgon ...« je poudaril na začetku svojega razmišljanja. Zaključil pa z mislijo: »Kopernikanski preobrat se ti lahko zgodi le, če se pridružiš v procesiji Njemu, ki je trpel, umrl in vstal in živi na veke – in vse to zate in zame!«

Borut Gartner, režiser Škofjeloškega pasijona 2009, je razmišljanje *Komu in zakaj pasijoni danes* začel z odgovorom: »Vsem vernikom ... brezvernikom ... iščočim. Prav vsem ljudem tega sveta. Ne glede na spol, rasno, versko in politično pripadnost.«

Nejc Ilc iz Ribnice je uvodoma predstavil Ribniški pasijon, ki ga bodo leta 2012 – je to mogoče 2021?? priredili že šesto leto zapored. Pasijon pripravlja skupina mladih, v njem ima pomembno mesto sodobna avtorska rock glasba. V nadaljevanju je poudaril tri bistvene razloge za vsakoletno uprizoritev Kristusovega trpljenja: poglobitev verskega življenja, povezovanje ljudi in uresničevanje talentov posameznikov.

Ana Florjančič je prebrala razmišljanje Irme Krečič Slejko iz Vipavskega Križa, kjer so lani mladi poleg pasijona pripravili tudi živo božično zgodbo *Veselite se*, ki si jo je ogledalo več kot 2 000 ljudi. Sledil je Miha Terpin iz Višnje Gore, kjer so pasijon prvič pripravili leta 2011. Glavni pobudnik je bil župnik Boštjan Modic, osrednje vodilo pa je bilo, da skozi pasijon Jezusovo sporočilo še bolj približajo ljudem. V svojem razmišljanju je izpostavil, da je bistvo pasijona Ljubezen: »Nihče nima večje ljubezni, kakor je ta, da življenje za svoje prijatelje. Gre za ljubezen božjega Sina do vseh bratov in sester v vseh časih do konca sveta.«

Srečanje slovenskih pasijonskih mest je zaključila Luise Maria Ruhdorfer iz avstrijske Koroške.

Prvo uradno srečanje gibanja Pasijonski veter, 27. maj 2017, Kapucinski samostan Škofja Loka, foto Tatjana Splichal.

Florjančič, ki je prebrala razmišljanje Irme Krečič Slejko iz Vipavskega Križa, Miha Terpin iz Višnje Gore in Luise Maria Ruhdorfer, Slovenka iz avstrijske Koroške, ki že dolga leta proučuje zgodovino uprizarjanja slovenskih pasijonov na avstrijskem Koroškem. Lahko rečemo, da so se takrat postavili prvi okviri Pasijonskega vetra.

Še jasneje se je potrdilo, da je Škofjeloški pasijon dediščina, ki si zasluži, da jo uvrstijo na prestižen Unescov seznam. Tudi predstavniki iz Ministrstva za kulturo RS in Slovenskega etnografskega muzeja so na podlagi mednarodnega simpozija ugotavljali, da je prav Škofjeloški pasijon tista prva slovenske enota, ki bi lahko uspešno kandidirala na seznamu nesnovne kulturne dediščine. Tako je vlada RS na predlog Ministrstva za izobraževanje, znanost, kulturo in šport na seji, 19. julija 2012, sprejela Odlok o razglasitvi Škofjeloškega pasijona za živo mojstrovino državne pomena, ki je bil temelj za pripravo predloga za vpis na Unescov seznam.

Po uprizoritvi leta 2015 se je vloga Škofjeloškega pasijona še krepila, saj je bil leta 2016 uradno uvrščen na Unescov seznam nesnovne kulturne dediščine.¹³ Na podlagi te odločitve Občina Škofja Loka, kot sedanja sonosilka pasijonske uprizoritve, še naprej zagotavlja kontinuiteto uprizarjanja. Škofjeloški pasijon je bil dokončno mednarodno zaščiten, Škofja Loka pa je pridobila prestižno blagovno znamko.

¹³ Medvladni odbor za varovanje nesnovne kulturne dediščine, ki ga sestavlja 24 držav pogodbenic Konvencije o varovanju nesnovne kulturne dediščine, je na svojem rednem letnem zasedanju v Adis Abebi v Etiopiji sprejel odločitev o vpisu Škofjeloškega pasijona na Rprezentativni seznam nesnovne kulturne dediščine človeštva. Zasedanja so se udeležili mag. Aleksander Igličar, Jernej Tavčar in mag. Jože Štukl.

URADEN ZAČETEK DELOVANJA PASIJONSKEGA VETRA

V času štirih uprizoritev in številnih pasijonskih dogajanj smo se zavedali, da pasijon nikakor ni spektakel oziroma zgolj turistični ali zgodovinski dogodek. Pasijon vsekakor ni samo zunanji dražljaj za oči, temveč nosi tudi močno duhovno sporočilo. Kot nesnovna kulturna dediščina ima mnogo priložnosti za medsebojno povezovanje in širjenje duhovne vsebine. Zavedali pa smo se tudi, da občina kot edina nosilka zagotovo ne zmore samostojno gojiti slednje vsebine.

Že večkrat je bilo v Škofji Loki skupaj z brati kapucini, ki so srce in jedro pasijonskega dogajanja, organizirano srečanje slovenskih pasijoncev, še preden je Pasijonski veter zavel s polno močjo. Poleg škofovloškega Prosvetnega društva Sotočje in Muzejskega društva Škofja Loka so aktivno vlogo pri uprizoritvi Škofovloškega pasijona 2015 imeli tudi člani Kulturno-zgodovinskega društva Lonka Stara Loka.¹⁴

Prvo uradno srečanje Pasijonskega vetra, pasijoncev iz slovenskih pasijonskih mest, je potekalo 27. maja 2017 v Kapucinskem samostanu Škofja Loka. Na srečanju so se v tako številni pasijonski sestavi srečali predsedniki škofovloških društev, ki aktivno sodelujejo pri uprizoritvah Škofovloškega pasijona, in predstavniki Ribniškega pasijona.

Na drugem srečanju, 4. januarja 2018, so bili poleg br. Jožkota Smukavca (pasijon v Vipavskem Križu), br. Jaroslava Kneževiča (pasijon v župniji Ljubljana - Štepanja vas) tudi Hiacinta Klemenčič, predsednica Prosvetnega društva Sotočje Škofja Loka, Alojzij Pavel Florjančič, član Muzejskega društva Škofja Loka in Kulturno-zgodovinskega društva Lonka Stara Loka, Aleksander Igličar, predsednik Muzejskega društva Škofja Loka, Klemen Karlin, tedanji predsednik Kulturno-zgodovinskega društva Lonka Stara Loka, Andreja Ravnihar Megušar, predsednica Zveze kulturnih društev Škofja Loka in vodja pasijonske sekcije pri Lonki Stara Loka, ter Helena Ilc, vodja Ribniškega pasijona s svojo ekipo iz Ribnice.

Tako je končno zaživelo samostojno gibanje **PASIJONSKI VETER**, ki povezuje vse slovenske pasijonce v Sloveniji in po svetu kot živo skupnost, neguje duhovno bogastvo ter sporočilnost pasijona. Duhovni steber in sedež gibanja je Kapucinski samostan Škofja Loka. Pravzaprav je prav ta veter zavel že daljnega leta 1997 iz Selc, ko je p. Marjan

¹⁴ Na prvi (ustanovni) seji novo izvoljenih organov Kulturno-zgodovinskega društva Lonka Stara Loka za mandatno obdobje 2017–2020 je bila 8. marca 2017 ustanovljena Pasijonska sekcija (vodja Andreja Ravnihar Megušar), katere naloga je »negovanje in razvijanje izročila Škofovloškega pasijona ter širjenje pasijonske zavesti med člani, krajani in tudi širše«. Pred tem so na zboru članov, ki je bil 23. februarja 2017, potrdili novost med cilji in dejavnostmi društva, in sicer, da *društvo neguje in razvija izročilo Škofovloškega pasijona in sodeluje pri njegovem uprizorjanju*. To društvo je zagotovo med redkimi, če ne prvo, ki ima med svojimi sekcijami tudi pasijonsko. Simbolen pomen ustanovitve pasijonske sekcije je bil v tem, da je bil istega dne, ko je bila sekcija ustanovljena, Občini Škofja Loka uradno podeljen certifikat ob vpisu Škofovloškega pasijona na UNESCOV Reprezentativni seznam nesnovne kulturne dediščine.

Ogled Ribniškega pasijona v Ribnici, 2. april 2018, foto Tatjana Splichal.

Kokalj DJ režiral Krekovo ljudsko igro *Turški križ*.¹⁵ Na podlagi te uprizoritve so ga povabili k režiji Škofjeloškega pasijona, ki je bil prvič ponovno uprizorjen leta 1999.

PASIJONSKI VETER KOT URADNI SONOSILEC ENOTE NESNOVNE DEDIŠČINE ŠKOFJELOŠKEGA PASIJONA

Pasijonski veter je organiziran na način povezovanja in socialnega mreženja po različnih pasijonskih dogodkih, z namenom krepitev ter poglobljanja pasijonskega duha med pasijonci na Slovenskem in po svetu. Dogodki, ki jih že sedaj pripravlja in organizira Pasijonski veter, bodo še naprej del opusa pasijonskega dogajanja v mestih, kjer se pasijon uprizorja, še posebej v Občini Škofja Loka. Da bi se zaradi zanemarjanja duhovne podstat Škofjeloškega pasijona izognili morebitnim zlorabam in komercializaciji škofjeloške nesnovne kulturne dediščine, se Kapucinski samostan Škofja Loka, kot enakovreden partner vključuje v načrtovanje, vodenje in izvedbo dogodkov, ki se dotikajo Škofjeloškega pasijona in ohranjajo pasijonsko kondicijo. Škofjeloški kapucini so varuhi in skrbniki tega bogatega kulturnega in duhovnega izročila, hkrati pa tudi povezovalci in steber Pasijonskega vetra.¹⁶

¹⁵ Dvajset let po uprizoritvi Krekove igre *Turški križ* (režiser Marjan Kokalj) je leta 2017 v Selcih potekala obeležitev 100. obletnice smrti dr. Janeza Evangelista Kreka. V okviru celotnega – a misli celoletnega?? obeleževanja Krekovega življenja in delovanja je v organizaciji KD dr. J. Ev. Krek Selca p. Marjan Kokalj DJ 17. marca leta 2017 predaval o duhovnem vidiku Škofjeloškega pasijona.

¹⁶ »Pasijonci se moramo združevati med seboj in s tem krepiti pasijonskega duha na duhovni ravni. Sodelujoči pri Pasijonskem vetru nismo imeli želje samo pod druženju, kar je seveda pomembno. Veseli smo, da imamo močno duhovno oporo, duhovni steber pri bratih kapucinih v Škofji Loki, obenem pa se zavedamo, da imamo veliko oporo tudi v evropskem združenju pasijonskih mest Europassion. Pasijonci iz vse Evrope se povezujemo med seboj in na začetku aprila 2018 nas bo obiskalo vodstvo tega združenja. Pasijonres ni samo zgodovinska dediščina, nek spektakel, ampak

Pasijonski veter je začel aktivno sodelovati tudi z vodstvom združenja Euro-passion.

Od 2. do 4. aprila 2018 je Slovenijo na povabilo Pasijonskega vetra obiskala štiričlanska delegacija iz evropskega združenja pasijonskih mest Europassion. V organizaciji Pasijonskega vetra (s sedežem v Kapucinskem samostanu) so med drugim gostovali predsednik Josef Lang s soprogo in sekretarja Herman Josef in Franz Miehl. Na velikonočni ponedeljek so si na željo predsednika Josefa Langa ogledali Ribniški pasijon. Med gostovanjem delegacije iz Europassiona je Pasijonski veter, skupnost slovenskih pasijoncev, 3. aprila 2018, v Kapucinskem samostanu organiziral okroglo mizo z naslovom *Iz ljubezni do nas*. Glavni gostje na okrogli mizi so bili predsednik Josef Lang,¹⁷ p. Marjan Kokalj DJ, režiser uprizoritve Škofjeloškega pasijona leta 1999 in 2000,¹⁸ br. Jožko Smukavec, sedanji predstojnik loškega kapucinskega samostana, dr. Metod Benedik, prejšnji predstojnik, in Helena Ilc, vodja Ribniškega pasijona.¹⁹ Dogodek sta povezovala Andreja Ravnihar Megušar in br. Jaroslav Kneževič, tekoče in strokovno ga je prevajala Neža Karlin.

je dogodek z bogatim duhovnim sporočilom. V Škofji Loki je velik izziv, kako med posameznimi uprizoritvami, ki so vsakih šest let, poleg Dnevov Škofjeloškega pasijona (koncerti, razstave, predavanja ...) krepiti medsebojne odnose med pasijonci in ozavestiti, da je pasijon pomemben tudi na duhovni ravni. Delati moramo na sebi in na skupnosti in to je velik izziv. Pasijonci delajo odnose ŽIVE.« (Andreja Ravnihar Megušar, 30. marec 2018, Radio Ognjišče)

¹⁷ »Zbrane pasijonce je najprej nagovoril Josef Lang, predsednik združenja Europassion. Lang prihaja iz nemškega mesta Auersmacher, ki leži ob francoski meji, kjer pasijon pripravijo vsakih pet let. V 30 predstavah si pasijon ogleda okrog 10.000 gledalcev. Lang je od leta 1995 predsednik evropskega združenja pasijonskih mest in krajev, ki združuje okrog 90 evropskih krajev iz 16 držav. Od leta 2008 je članica tudi Občina Škofa Loka s Škofjeloškim pasijonom. Josef Lang je razmišljal, kako pasijonci skozi uprizorjanje pasijonov izpolnjujejo Jezusovo naročilo ljubezni do Boga, do bližnjih in do sovražnikov. Prepričan je, da evropski pasijonci s prikazovanjem Jezusovega trpljenja med ljudi prinašajo sporočilo miru in ljubezni ter medsebojnega povezovanja, sporočil, ki jih v sodobni Evropi primanjkuje, saj ljudje v svojem individualizmu vsebolj postajamo prijatelji predvsem sebi.« (vir: <https://www.mdloka.si/?p=3000>)

¹⁸ »Pater Marijan Kokalj, DJ, je predstavil začetke prevzemanja vloge režiserja Škofjeloškega pasijona leta 1999, povabila sta ga takratni župan Škofje Loke Igor Draksler in njegov sodelavec Jure Svobljak. Prepričan je, da je bilo to povabilo sad Božje previdnosti, ki ga je kasneje pripeljalo do duhovništva med jezuiti. Podrobneje je predstavil težavne začetke, ki pa so že kmalu med pasijonci oblikovali neverjetne medsebojne odnose zaupanja in srčne pripadnosti pasijonu. Kot prvega med njimi je izpostavil Martina Krajnika, ki mu je na začetku vlil obilo poguma. Omenil je, da je 30 odstotkov energije namenil režijskemu delu, kar 70 odstotkov pa prepričevanju družbeno-političnega okolja in nagovarjanju igralcev. V vlogi režiserja se je čutil zgolj kot povezovalac med Romualdovim besedilom, igralci in poslušalci, ki so v srca odprto sprejemali pasijonsko sporočilo.« (vir: <https://www.mdloka.si/?p=3000>)

¹⁹ Helena Ilc, vodja Ribniškega pasijona: »Namen srečevanja slovenskih pasijoncev je izmenjava izkušenj, vsak predstavi svoje delo, s tem se med seboj spoznavamo in si podelimo težave. Delamo zelo podobno, z istimi cilji in nameni. Skupnost, da se med seboj pogovarjamo, je zelo pomembna. Izmenjujemo izkušnje o različnih vprašanjih, recimo, kako animirati sodelujoče, jih pritegniti, kako ob dolgih mesecih priprav vzdrževati motivacijo, da se med nastopajočimi ohrani napetost oziroma želja po izboljšanju, želja pokazati še več, pa tudi da bi se vsak posameznik znal

V okviru Dnevoev Škofjeloškega pasijona 2018 je v Škofji Loki na pobudo Pasijonskega vetra 14. aprila 2018 gostoval Ribniški pasijon, ki ga že več kot deset let zapored uprizarjajo mladi »rock pasijonci«. To je primer dobre prakse, ki govori v prid izvajanju pasijona brez pretirane (negativne) komercializacije, vsakoletne uprizoritve so zelo uspešne in odlično obiskane. Ribniški pasijon ohranja duhovno noto in sporočilnost, obenem pa omogoča tudi normalno komercialno izvedbo dogodka in tako predstavlja vzorčni primer uspešnega dela tudi za Škofjo Loko. Prav tako ne smemo pozabiti pasijona v Štepanji vasi, Predddvoru, v Vipavskem Križu ... Med pasijonska mesta lahko poleg Občine Škofje Loke štejemo tudi občine Železniki, Gorenjo vas - Poljane in Žiri, saj pasijonci kot prostovoljci aktivno sodelujejo pri uprizoritvah Škofjeloškega pasijona.

V okviru Dnevoev Škofjeloškega pasijona 2018 je Pasijonski veter na Romualdov dan, 21. aprila 2018, v Kapucinskem samostanu Škofja Loka pripravil dan odprtih vrat Kapucinskega samostana z gosti, med katerimi je bil tudi p. Karel Geržan. Pasijonski veter je tako aktivno sodeloval pri Dnevih Škofjeloškega pasijona 2018, še bolj dejavno pa naslednje leto.

Pasijonski veter si je še istega leta utrdil pot tudi med evropske pasijone. Predstavniki Pasijonskega vetra so se na povabilo vodstva združenja Europassion od 1. do 3. junija 2018 udeležili redne **34. letne skupščine združenja Europassion**, ki je potekalo v madžarskem mestu Budaors.²⁰ Združenje danes povezuje več kot 90 evropskih mest iz 16 držav. Pasijonski veter je bil na tej skupščini uradno sprejet kot član Združenja Europassion. Z loškimi pasijonci je bil v Budaorsu tudi kapucin br. Jaro Kneževič. Andreja Ravnihar Megušar je uradno predstavila poslanstvo Pasijonskega vetra in sodelovanje prostovoljcev pri uprizoritvah pasijonov na Slovenskem. Pri predstavitvi sta sodelovala tudi Aleksander Igličar, predsednik Muzejskega društva Škofja Loka, in Hiacinta Klemenčič, predsednica Prosvetnega društva Sotočje Škofja Loka, ki sta predsedstvu združenja podarila Pasijonske doneske.

Zgodovinsko pomemben korak pri ohranjanju duhovnega sporočila Škofjeloškega pasijona je bil narejen z **uradnim vpisom Kapucinskega samostana Škofja Loka, 3. julija 2018, kot sonosilca enote nesnovne dediščine Škofjeloškega pasijona** v Registru nesnovne dediščine Slovenije, ki ga vodi Ministrstvo za kulturo, strokovno pa zanj skrbi Slovenski etnografski muzej. Kot močan duhovni

in zmogetl vživeti, saj je treba pasijon ponotranjiti. Potem pa so tu tudi organizacijske in tehnične stvari, ob katerih so prav tako dragocene izkušnje vseh. Pasijon je prvo kot prvo duhovna priprava.« (30. marec 2018, Radio Ognijšče)

²⁰ Budaors (nemško Wundersch) je naselje 10 km pred Budimpešto, kamor so bili po odhodu Turkov v začetku 18. stoletja naseljeni nemško govoreči prebivalci. Prvi pasijon, ki ga je napisal učitelj Bato Geza, so uprizorili leta 1933, in sicer v nemškem in madžarskem jeziku. Do leta 1939 so ga uprizorili vsako leto. Po 2. svetovni vojni so madžarski komunisti nemške prebivalce pregnali in pasijon je bil ponovno uprizorjen v letih 2000, 2003, 2006 in 2012.

spremljevalec pri izvajanju dogodkov, ki se dotikajo Škofjeloškega pasijona, je tako Pasijonski veter (s sedežem v Kapucinskem samostanu Škofja Loka) skupaj z Občino Škofja Loka sonosilec izvajanja pasijona.

S polno močjo bo pihal in vel²¹ oziroma deloval tudi v prihodnje. Tako v Preddvoru in Ribnici, še posebej pa pri pripravah na uprizoritve pasijona v Škofji Loki leta 2021. Pasijonski veter je dopolnitev pasijonskih dogodkov na Loškem in hkrati močan duhovni povezovalac pasijoncev na Slovenskem in po svetu. Gibanje Pasijonski veter je živ pasijonski duh, ki želi sodelovati pri načrtovanju in izvedbi Škofjeloškega pasijona leta 2021 in ohraniti duhovno sporočilo pasijona.

Pasijonci širom domovine in tudi izven naših meja se iz spoštovanja do naše bogate in dragocene kulturno-zgodovinske dediščine in s pogledom, uprtim v prihodnje rodove, čutimo nagovorjene, da to dediščino skrbno negujemo, iz nje črpamo za današnji čas in jo predajamo našim zanamcem. Brez bratov kapucinov iz Kapucinskega samostana Škofja Loka Pasijonskega vetra ne bi bilo. Prav tako tudi ne brez številnih prostovoljcev, članov društev, sekcij iz Škofje Loke, Selške in Poljanske doline. Tudi brez pasijoncev iz številnih slovenskih mest ne. Aleksander Igličar, predsednik Muzejskega društva Škofja Loka, ki med drugim skrbi tudi za izročilo Škofjeloškega pasijona, se je povezal celo s pasijonci iz Argentine;²² Upamo, da bomo njihovo predstavo še pred letom 2021 gledali tudi v Škofji Loki. Za povezovanje pasijonskega duha je zelo zaslužen Alojzij Pavel Florjančič, ki je zasnoval prvo slovensko serijsko publikacijo Pasijonski doneski in uredil kar trinajst števil. Vsakoletni izid in predstavitev Pasijonskih doneskov prav gotovo sodita med glavne medpasijonske dogodke v okviru Dnevov Škofjeloškega pasijona. Nikakor pa ne bi bili uspešni brez Hiacinte Klemenčič, Minke Krajnik, Martina Krajnika, Jožice Žnidaršič in številnih članov iz Prosvetnega društva Sotočje, ki so bili od samega začetnika pobudniki za uprizoritev pasijona in v vseh teh letih skrbniki te bogate dediščine. Naj izpostavimo tudi aktivnosti pasijoncev v Stari Loki, ki že več let skupaj z župnijo Stara Loka prireajo Pasijonske večere v Stari Loki, kot društvo Lonka pa aktivno sodelujejo pri uprizoritvah Škofjeloškega pasijona; ustanovljena je bila celo pasijonska sekcija.

Od leta 2018 je koordinatorka za Škofjeloški pasijon na Občini Škofja Loka Agata Pavlovec, ki prav tako dejavno sodeluje pri koordinaciji Dnevov Škofjeloškega pasijona.

Zares – Evropejce združuje skupna kulturna dediščina, ki je plod večstoletne ustvarjalnosti, migracijskih tokov in izmenjav. Predsednik Združenja Europassion

²¹ »Veter veje, koder hoče, njegov glas slišiš, pa ne veš, od kod prihaja in kam gre. Tako je z vsakim, ki je rojen iz Duha.« (Jn 3, 8)

²² Aleksander Igličar je konec leta 2018 že tretjič obiskal rojake v Argentini. Lani – jaz bi dala letnico so slovenske rojaki v Argentini praznovali 70. obletnico množičnih migracij v to južnoameriško državo in ob tej priložnosti predstavili Škofjeloškemu pasijonu podobno predstavo, imenovano Kerigma.

Josef Lang je v glavnem nagovoru na mednarodnem simpoziju *Pasijoni v Evropi* – Bogata dediščina za prihodnost (leta 2011 v Škofji Loki) pospremil z besedami: »*Enaka vera, enak ideal* ... Europassion je združenje več kot osemdesetih pasijonskih igralskih skupin iz petnajstih evropskih držav. Najvišji cilj je z uprizoritvami pasijona širiti Kristusovo sporočilo. Z našimi pasijonskimi igrami želimo opozoriti na krščanske korenine Evrope in skupaj delovati za krščansko Evropo. Še posebej želimo posredovati osrednjo sporočilo krščanstva: Ljubite drug drugega. S prijateljskimi odnosi želimo biti zgled in prispevati k razumevanju med ljudmi ter narodi ter na ta način prispevati k miru.«

Pasijonski veter želi slediti duhovnemu izročilu pasijona, ga posredovati našim mladim in gledalca popeljati k duhovnemu. Vsakomur posredovati krščansko izkušnjo. Od gledalca pa je odvisno, kako bo gledal in doživljal uprizoritev – samo kot turistični dogodek ali pa ga bo dojel v njegovih globinah. Prav tako igralec.

Želimo sodelovati pri načrtovanju promocijskih aktivnostih tudi v letih, ko ni predvidenih uprizoritev, saj predstavlja pomemben vir za preučevanje splošne kulture tedanjega časa in je vir navdiha tudi za novodobne umetniške ustvarjalce. Samo na ta način bo pasijon res lahko ostal v zavesti domačinov, da ga bodo sprejeli za svojega, kar je bistvenega pomena tudi za razvoj turizma na pravih temeljih, ki predstavljajo ogrodje za uspešno načrtovanje turističnega razvoja Škofje Loke, ki bi temeljilo na blagovni znamki Škofjeloškega pasijona.

Ne bomo pa sodelovali in bomo dosledno opozarjali na nepravilno oziroma negativno komercializacijo Škofjeloškega pasijona in njegove »ljubitelske« interpretacije kot nesnovne kulturne dediščine.

Naj velja, kakor so že pred časom zapisali pionirji²³ začetkov uprizarjanj Škofjeloškega pasijona po letu 1999: »Biti pri Škofjeloškem pasijonu kot udeleženec, organizator, podpornik ali simpatizer naj postane vrednota ter izraz pripadnosti Loki, pripadnosti prostoru nekdanjega škofjeloškega gospostva ter stvar ponosa in odličnosti.«

Pasijonski veter želi slediti besedam p. Marjana Kokalja DJ, ki jih je podal na predavanju v Selcih, 17. marca 2017 ob 100. letnici smrti sorojaka dr. J. Ev. Kreka: »Škofjeloški pasijon je odmev liturgije, ki je resnično dejanje, resničen stik Boga in človeka, resnično življenje, ni igra. Je skrivnost, ki se je ne da popolnoma razložiti. Združuje spokornost in dramo. Spokornost pa objema trpljenje v središču. Bratje kapucini so vedno vabili k duhovni pripravi, da bi bolje posredovali vsebino. Scena je minimalna, prostor pa zajema ves svet – dogaja se lahko kjer koli. Čas je veliki petek, ki spodbuja razmišljanje. Sicer brez predsodkov združuje različna obdobja – od srednjega veka do baroka ...«.

²³ Klemen Štibelj, Jurij Svoljšak in Alojzij Pavel Florjančič.